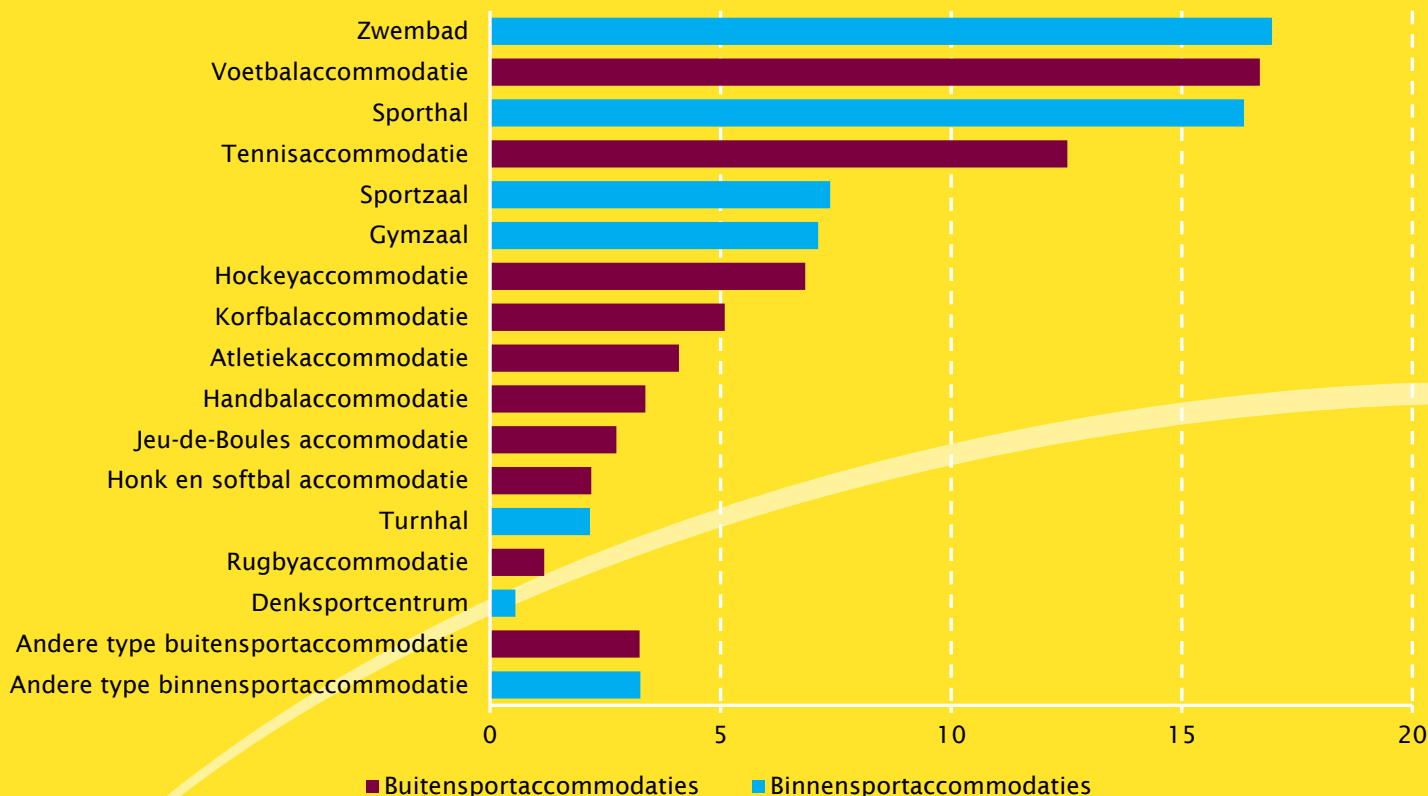

Verzelfstandiging en privatisering van sportaccommodaties

Factsheet 2020/27

Björn Schadenberg & Peter van Eldert

Figuur 1 Aandeel gemeenten dat een of meerdere sportaccommodaties heeft verzelfstandigd of heeft geprivatiseerd in de afgelopen collegeperiode (2014-2018), naar type accommodatie, in procenten (N=173)

Bron: Mulier Instituut/VSG: VSG-panel, oktober 2019.

Inleiding

Gemeenten zijn binnen het sportaccommodatielandschap de belangrijkste actor en de grootste financierder. Diverse ontwikkelingen kunnen echter aanleiding voor gemeenten zijn om de sportaccommodaties te verzelfstandigen of te privatiseren. Het 'op afstand plaatsen van sportaccommodaties' is een van de meest voorkomende maatregelen van gemeenten om hun exploitatielasten/tekorten terug te dringen ([Schadenberg & van Eldert, 2020](#)).

Van externe verzelfstandiging van een accommodatie is sprake als de gemeente exploitatie contracteert maar zelf risicodragend blijft. Van privatisering is sprake als de gemeente exploitatie risicodragend overdraagt en geen zeggenschap meer heeft over de accommodatie ([Hoekman et al., 2019](#)).

Verzelfstandiging/privatisering

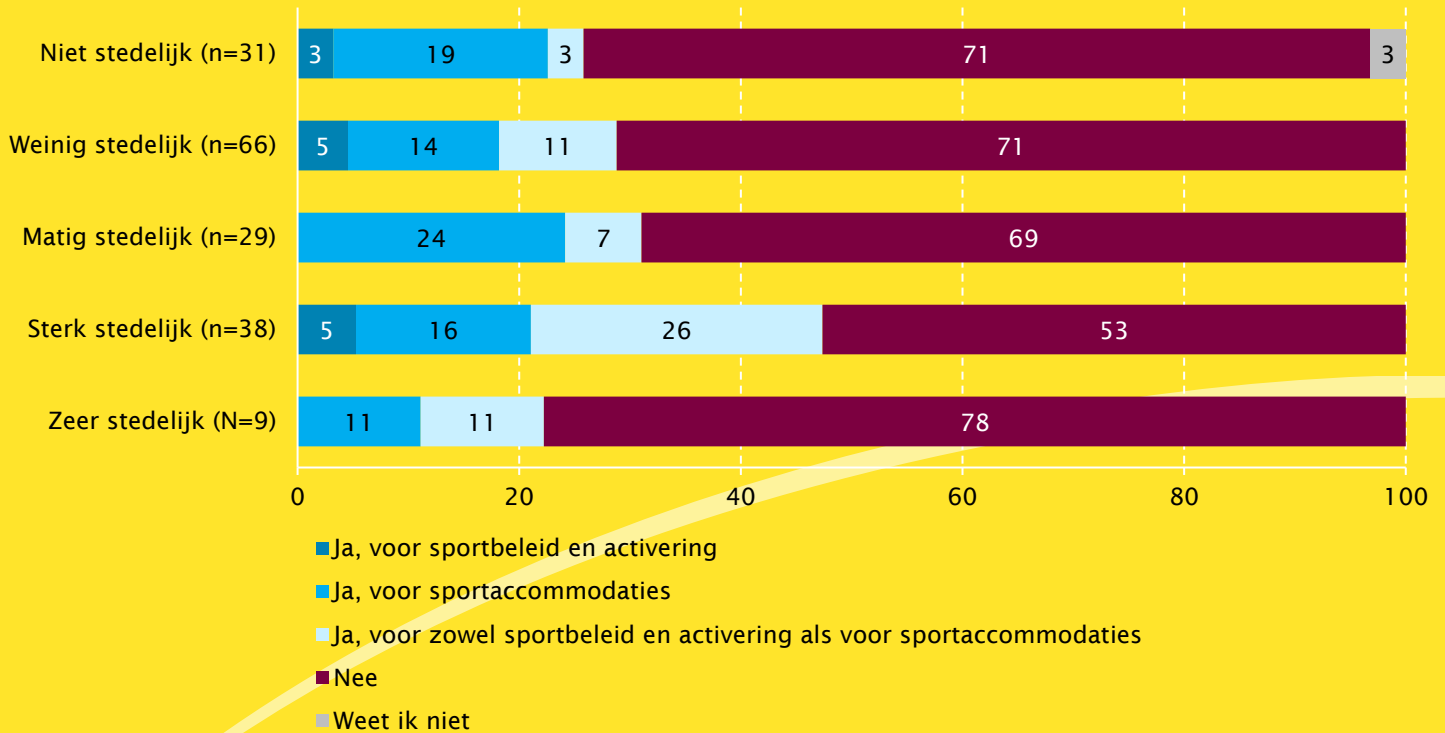
Gemeenten besteedden in hun collegeprogramma's voor de periode 2014-2018 veel aandacht aan de beheervormen

van hun sportaccommodaties. Waar in 2010 slechts één gemeente dit noemde, was beheervormen in 2014 één van de meest genoemde termen ([Hoekman & Gijsbers, 2010](#); [Hoekman & Van der Bol, 2014](#)).

Het is in de meeste gevallen niet bij woorden in de collegeprogramma's gebleven. Ruim vier op de tien gemeenten hebben minimaal één sportaccommodatie in de afgelopen collegeperiode extern verzelfstandigd of geprivatiseerd (43%, niet in figuur). De meeste gemeenten hebben een zwembad op afstand geplaatst (17%, figuur 1), gevolgd door een voetbalaccommodatie (16%) en een sporthal (16%).

Wanneer het een binnensportaccommodatie betrof, hebben gemeenten vaker voor externe verzelfstandiging gekozen, terwijl bij buitensportaccommodaties vaker is gekozen voor privatisering. Bij de tennisaccommodaties die gemeenten op afstand hebben geplaatst, is bijna uitsluitend sprake

Figuur 2 Aandeel gemeenten dat gebruikmaakt van een extern verzelfstandigd sportbedrijf, naar gemeentestedelijkheid (in procenten)

Bron: Mulier Instituut/VSG: VSG-panel, oktober 2019.

geweest van privatisering. Verzelfstandiging en privatisering hebben zich niet vaker in stedelijke gemeenten voorgedaan dan in minder stedelijke gemeenten, of vice versa.

In hun collegeprogramma voor de periode 2018-2022, besteden gemeenten weinig aandacht aan beheervormen van hun sportaccommodatie (Hoekman & Reitsma, 2018). Zeker ten opzichte van de vorige collegeprogramma's. Dit is ook terug te zien in de uitkomsten. Slechts 20 procent van de gemeenten geeft aan één of meerdere sportaccommodaties in de huidige collegeperiode (2018-2022) op afstand te plaatsen (of heeft dit gedaan) (niet in figuur).

Sportbedrijf

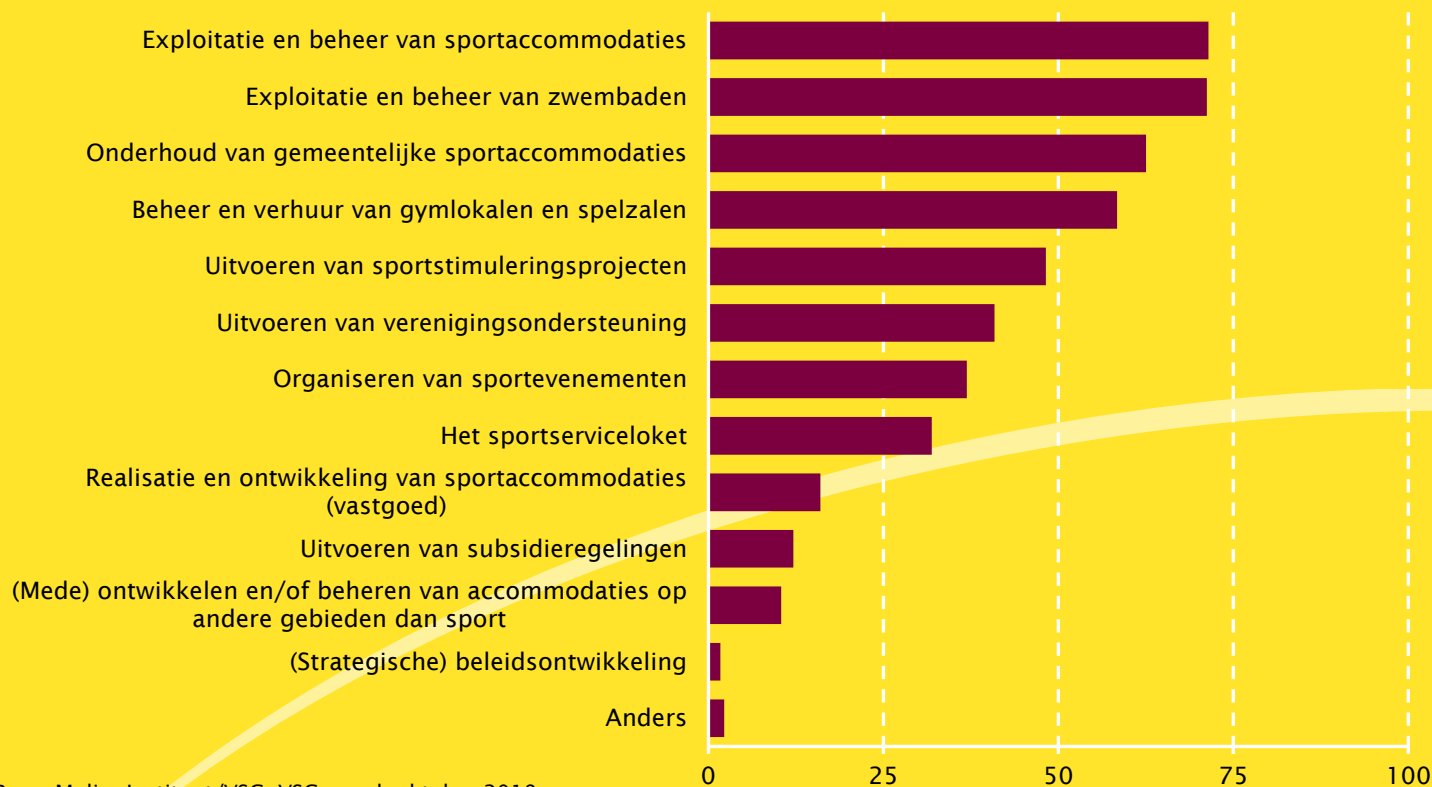
Gemeenten kunnen ervoor kiezen om een deel van de taken rondom het sport(accommodatie)beleid uit te besteden aan een extern sportbedrijf (externe verzelfstandiging). Een op de drie gemeenten maakt

gebruik van een verzelfstandigd sportbedrijf met een eigen rechtspersoonlijkheid (32%, niet in figuur).

De helft van de sterk stedelijke gemeenten maakt gebruik van een extern verzelfstandigd sportbedrijf (47 procent, figuur 2). De meesten van deze sportbedrijven zijn zowel verantwoordelijk voor het gemeentelijk sportbeleid en activering als voor de exploitatie van de gemeentelijke sportaccommodaties.

In de overige gemeenten komen sportbedrijven minder vaak voor. De sportbedrijven die gevestigd zijn in deze gemeenten zijn daarnaast vaak alleen verantwoordelijk voor de exploitatie van de gemeentelijke sportaccommodaties, maar voeren niet het gemeentelijke sportbeleid en activering uit. Slechts een enkel sportbedrijf is alleen verantwoordelijk voor het uitvoeren van het sportbeleid en activering, maar niet voor de exploitatie van de gemeentelijke sportaccommodaties (indien aanwezig).

Figuur 3 Taken overgedragen door gemeenten aan een extern verzelfstandigd sportbedrijf (meerdere antwoorden mogelijk, in procenten van de gemeenten met een sportbedrijf, N=56)

Bron: Mulier Instituut/VSG: VSG-panel, oktober 2019.

Taken sportbedrijf

Dat sportbedrijven over het algemeen verantwoordelijk zijn voor sportaccommodaties is ook terug te zien in de specifieke taken die sportbedrijven overgedragen krijgen vanuit de gemeenten. Exploitatie en beheer van sportaccommodaties (71%, figuur 3) en zwembaden (71%) worden het vaakst genoemd, gevolgd door onderhoud van gemeentelijke sportaccommodaties (63%) en beheer en verhuur van gymlokalen en sportzalen (58%). Uitvoering van sportstimuleringsprojecten (48%) en verenigingsondersteuning (41%) wordt aan minder dan de helft van de sportbedrijven overgedragen.

Beschouwing

In ruim vier op de tien gemeenten heeft een verschuiving plaatsgevonden in hoe de exploitatie van het sportaccommodatielandschap is vormgegeven. Hoewel de aandacht is afgenomen, is het de verwachting dat een verdere verschuiving van exploitatietaken van de gemeente naar (private) partijen zal gaan plaatsvinden.

Ook in het Nationaal Sportakkoord spelen de mogelijke constructies rondom eigendom – exploitatie – beheer van sportaccommodaties een belangrijke rol ([VWS, 2018](#)). Het is van belang dat ontwikkelingen op dit thema worden gemonitord, mede ook in het licht van de coronacrisis waardoor het voor te stellen is dat de oorspronkelijke plannen nu anders zijn of dat door corona in de komende periode ander beleid volgt. In het voorjaar van 2020 konden de gemeenten deze gevolgen nog niet overzien ([Hoekman, 2020](#)).

Verantwoording

De resultaten uit dit factsheet zijn gebaseerd op resultaten uit het VSG gemeentepanel. De verzamelde data zijn gewogen naar stedelijkheid van gemeenten en vormen een goede afspiegeling van de Nederlandse gemeenten.